

Συνέδριο URBANGUARD: Χαιρετισμός του Προέδρου του Πολεοδομικού Συμβουλίου, κ. Τάκη Πεττεμερίδη
Διεθνές Συνεδριακό Κέντρο Λευκωσίας, 7 Δεκεμβρίου 2006

Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα να υπενθυμίσω πως το Πολεοδομικό Συμβούλιο, το οποίο σήμερα εκπροσωπώ στη σημερινή εκδήλωση, αποτελεί την πολεοδομική αρχή για την εκπόνηση Τοπικών Σχεδίων και Σχεδίων Ανάπτυξης, με βάση το Διάταγμα Εκχώρησης Εξουσιών του Υπουργού Εσωτερικών. Κατά τούτο, το Συμβούλιο αποτελεί τον κατεξοχή χρήστη και αποδοχέα του αποτελέσματος του Έργου URBANGUARD και οφείλω να ομολογήσω πως αναμένει αυτό το αποτέλεσμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Σε πολυάριθμες περιπτώσεις μέχρι σήμερα, το Πολεοδομικό Συμβούλιο έχει ασχοληθεί εκτενώς με το μεγάλο θέμα της σοβαρής έλλειψης των αναλυτικών στοιχείων και δεδομένων βάσης που θεωρούνται απόλυτα αναγκαία για την τεκμηρίωση των επιλογών και των αποφάσεων του, στο επίπεδο του πολεοδομικού προγραμματισμού. Στις συνεχείς αυτές συζητήσεις, το Πολεοδομικό Συμβούλιο έχει διαπιστώσει ότι τα στοιχεία και οι δείκτες που συλλέγονται μέχρι σήμερα και τίθενται ενώπιον του δεν είναι επαρκή για τις ανάγκες ενός σύγχρονου πολεοδομικού σχεδιασμού.

Τα βασικότερα από τα θέματα, σε σχέση με τα οποία το Πολεοδομικό Συμβούλιο διαπιστώνει την έλλειψη επαρκών και αξιόπιστων πληροφοριών, αφορούν τα ακόλουθα:

- Τη μέτρηση και αξιολόγηση της έκτασης, της έντασης και του τύπου της κατευθυνόμενης χωροθέτησης ή της μη απόλυτα ελεγχόμενης διασποράς της ανάπτυξης, τόσο σε υφιστάμενες μη ενεργοποιηθείσες ζώνες ανάπτυξης, όσο και σε Ζώνες εκτός των Ζωνών Ανάπτυξης. Με το θέμα αυτό σχετίζεται τόσο το κεφαλαιώδες και τόσο αμφιλεγόμενο ζήτημα της πολιτικής για την ανέγερση μεμονωμένης κατοικίας εκτός των Ζωνών Ανάπτυξης, όσο και το θεμελιώδες ερώτημα της κατακράτησης της γης που εμπίπτει σε περιοχές ανάπτυξης.
- Η χωρητικότητα των καθορισμένων ζωνών οικιστικής ανάπτυξης αποτελεί ένα δεύτερο μεγάλο θέμα, το οποίο συναρτάται με τις επιδιωκόμενες πυκνότητες κατοίκησης, τους συντελεστές δόμησης και το βαθμό αξιοποίησής τους την κάθε δεδομένη χρονική περίοδο, τα πληθυσμιακά δεδομένα και εξελίξεις και τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς κατοικίας. Ταυτόχρονα, ωστόσο, θα πρέπει να επικεντρώσουμε σταδιακά την προσοχή και το ενδιαφέρον μας και σε ποιοτικά χαρακτηριστικά του τομέα της οικιστικής ανάπτυξης, όπως αυτά συναρτούνται με διάφορες μορφές κατοχής και χρήσης της κατοικίας, τους τύπους και τα μεγέθη της κατοικίας, σε συνάρτηση με το μέγεθος και τον τύπο της οικογενειακής μονάδας, τη σύνθεση και την κατανομή ηλικιών, κ.ο.κ.
- Ο βαθμός επάρκειας των καθορισμένων ζωνών εμπορικής και βιομηχανικής ανάπτυξης και γενικότερα η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών δυνατοτήτων και προοπτικών στέγασης των απαραίτητων μορφών οικονομικής δραστηριότητας, η κατανομή τους στο χώρο και οι συνέπειες από διάφορες αποφάσεις πολιτικής που επιλέγονται αποτελούν ένα τρίτο εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα σε σχέση με το οποίο είναι απόλυτα αναγκαία η διαθεσιμότητα επαρκών πληροφοριών και δεικτών αξιολόγησης της βιωσιμότητας των επιλογών που γίνονται και των πολιτικών που εφαρμόζονται.
- Ο βαθμός επίτευξης του στόχου για παροχή κοινωνικών και κοινοτικών υπηρεσιών και υποδομών, καθώς και η επάρκεια των

καθορισμένων χώρων για την εκπαίδευση, την υγεία, τον αθλητισμό και τον πολιτισμό, αποτελούν μια ακόμα περιοχή αξιοποίησης των δεικτών βιωσιμότητας εξετάζοντας με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και αξιοπιστία τις περιοχές που δεν εξυπηρετούνται ικανοποιητικά από την υφιστάμενη υποδομή.

- Η επάρκεια και η πυκνότητα των ανοικτών χώρων και των δημόσιων χώρων πρασίνου στις αστικές περιοχές και ο βαθμός εξυπηρέτησης των κατοίκων από αυτούς.
- Η επάρκεια του οδικού δικτύου και ειδικά των αξόνων πρωταρχικής σημασίας, αλλά και, παράλληλα, η τεκμηρίωση και αξιολόγηση των δυνατοτήτων συμβολής των μαζικών μέσων μεταφοράς, διασφαλίζοντας, για παράδειγμα, στοιχεία για τον βαθμό κορεσμού συνδετικών αρτηριών, τη διάρκεια των ταξιδιών μεταξύ κατοικίας και εργασίας, τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την καθημερινή διακίνηση, καθώς και το βαθμό παροχής ευκαιριών και μέσων για βιώσιμη κινητικότητα (πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, στάσεις και συχνότητα δρομολογίων λεωφορείων, μέτρα κυκλοφοριακής διαχείρισης κλπ.)
- Ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνεται η διατήρηση και αναβίωση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, απαντώντας σε ερωτήματα που αφορούν, για παράδειγμα τον βαθμό επάρκειας της προστασίας της κληρονομιάς και το κατά κεφαλή ποσό που ξοδεύεται για τη συντήρησή της σε κάθε περιοχή.
- Η επάρκεια των περιοχών που καθορίζονται για την προστασία του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, της φύσης και του τοπίου, αλλά και στοιχεία για τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων που αφορούν τη χωρική ανάπτυξη, όπως η ύδρευση και η αποχέτευση, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ρύπανση του περιβάλλοντος από την αστική ανάπτυξη με απόβλητα και θόρυβο κ.ο.κ.

Οφείλω να σημειώσω ότι το Πολεοδομικό Συμβούλιο έχει πλήρη επίγνωση των αναγκών υποστήριξης του συνόλου της εργασίας του από δεδομένα, πληροφορίες και στοιχεία που να είναι αντικειμενικά, αξιόπιστα και διαθέσιμα σε όλους. Η ανάγκη αυτή είναι κατεπείγουσα για πολλούς λόγους, αλλά εντελώς σημαντικά για την αναβάθμιση της αξιοπιστίας των Σχεδίων Ανάπτυξης στην κοινωνική συνείδηση και αντίληψη. Είναι πολύ πρόσφατη η εμπειρία της διαδικασίας αξιολόγησης των ενστάσεων που υποβλήθηκαν κατά των 4 Τοπικών Σχεδίων και πιστεύω πως οι περισσότεροι αισθανθήκαμε την ανάγκη υποστήριξης των εκατέρωθεν θέσεων και απόψεων με αντικειμενικά και μη επιδεχόμενα αμφισβήτηση στοιχεία και δείκτες.

Επιπρόσθετα, το Πολεοδομικό Συμβούλιο είναι ενήμερο για τις διαφοροποιήσεις που προκύπτουν στο πεδίο του πολεοδομικού προγραμματισμού λόγω των προνοιών άλλων παρεμφερών νομοθεσιών, όπως για παράδειγμα είναι ο Νόμος για την Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και Προγράμματα. Η περιβαλλοντική αξιολόγηση των Σχεδίων αυτών, πριν τη δημοσίευσή τους, καθιστά αναγκαία έτσι και αλλιώς τη συλλογή και επεξεργασία περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Για τους λόγους αυτούς, μεταξύ πολλών άλλων, θεωρείται ως στοιχειώδης πλέον υποχρέωση των οργάνων που εκπονούν Σχέδια Ανάπτυξης και της Πολιτείας γενικότερα να συλλέγουν, ταξινομούν και αξιολογούν συνεχώς δείκτες βιωσιμότητας, οι οποίοι θα υποστηρίζουν τις όποιες αποφάσεις στρατηγικής και πολιτικής λαμβάνονται από τα αρμόδια Όργανα.

Η σημασία της οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας για την επιτυχία του χωρικού σχεδιασμού και προγραμματισμού

Κατά τη διαδικασία επεξεργασίας του πολεοδομικού προγραμματισμού είναι απαραίτητη η σύνθεση επιμέρους τομιακών πολιτικών που

πάντοτε αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοεξαρτώνται με πάμπολλους εμφανείς ή αφανείς τρόπους και που αθροιστικά δημιουργούν μόνιμες, μη αναστρέψιμες και εξαιρετικά σημαντικές χωρικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, οι πολιτικές για τις μεταφορές προσώπων και αγαθών, τη γεωργία τη βιομηχανία, τον τουρισμό και το περιβάλλον επηρεάζουν με καθοριστικό τρόπο τη διαδικασία εκπόνησης Σχεδίων Ανάπτυξης. Οι πολιτικές αυτές και οι επιλογές που γίνονται σε σχέση με αυτές δεν επηρεάζουν αποκλειστικά τη μορφή και την ένταση της χρήσης του χώρου, δηλαδή τη φυσική ανάπτυξη. Δημιουργούν εξίσου εκτεταμένες και σημαντικές οικονομικές, χρηματοπιστωτικές και κοινωνικές επιπτώσεις, οι οποίες μαζί με τις συνέπειες στο χώρο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα αρχικά στάσια πολεοδομικού προγραμματισμού. Η εισαγωγή δεικτών και μετρήσιμων παραμέτρων, συνεπώς, που περιγράφουν και προσδιορίζουν τη βιωσιμότητα όλων των τομέων ανάπτυξης, θα επιτρέψει στο Πολεοδομικό Συμβούλιο και στο κοινωνικό σύνολο να συνειδητοποιήσουν την έκταση και τη σημασία των οριζόντων σχέσεων μεταξύ επιμέρους τομέων ανάπτυξης και θα συμβάλει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων αναφορικά με τον αλληλοεπηρεασμό και τις αμφίδρομες αλληλοεξαρτήσεις μεταξύ των τομέων αυτών.

Την ίδια ώρα, η κάθετη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης έχει αδιαμφισβήτητα μεγάλη σημασία για τη χάραξη της χωρικής αναπτυξιακής πολιτικής. Είναι πιστεύω αυταπόδεικτο πως η ύπαρξη αξιόπιστων δεικτών και παραμέτρων θα επιτρέψει στις τοπικές και περιφερειακές αρχές να προσαρμόζουν διαχρονικά τους στόχους των χωρικών τους επιδιώξεων και προσδοκιών, σε στρατηγικές επιδιώξεις που αφορούν ανώτερα επίπεδα προγραμματισμού, αλλά ταυτόχρονα θα επιτρέψει και στην κεντρική διοίκηση να λαμβάνει ουσιαστικά και σοβαρά υπόψη τις εμφάνσεις, τις ευαισθησίες και τις προτεραιότητες που προκύπτουν από επιμέρους διοικητικές μονάδες, εφαρμόζοντας στην πράξη τις αρχές της

αμοιβαιότητας και της επικουρικότητας. Η εισαγωγή λοιπόν κοινά αποδεκτών δεικτών βιωσιμότητας θα συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην αλληλοκατανόηση και στην προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης.

Θα ήθελα στο σημείο αυτό να αναφερθώ συνοπτικά στη σημασία της συμμετοχής των πολιτών στις πολεοδομικές διεργασίες

Από το 1983 ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Περιφερειακού/ Χωρικού Σχεδιασμού αναφέρεται στην ανάγκη ενεργού συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες πολεοδομικού σχεδιασμού και προγραμματισμού. Παρόλα αυτά, μέχρι σήμερα στην Κύπρο αντιμετωπίζουμε ελλείμματα στον τομέα αυτό και πέρα από τη συμμετοχή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, έχει καταστεί αναγκαία και η ενεργός εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικοοικονομικών εταίρων, μεταξύ αυτών και των μη κυβερνητικών οργανισμών. Η εμπλοκή τους από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας πολεοδομικού προγραμματισμού συνεισφέρει σημαντικά τόσο στην προοπτική επιτυχίας της όλης διαδικασίας, στην κοινωνική αποδοχή του τελικού αποτελέσματος, στη δόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας, αλλά εντέλει και στην αποφυγή αντιπαραγωγικών επενδύσεων χρηματοδοτικών πόρων που είναι ιδιαίτερα πολύτιμοι και πεπερασμένοι σε μέγεθος. Η ευρύτερη δυνατή συναίνεση ή και κατανόηση των επιλογών από το κοινωνικό σύνολο είναι ιδιαίτερα σημαντική, όχι μόνο για την επιτυχία τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών, αλλά και για τη δημιουργία ενός ελκυστικού κλίματος υποδοχής που θα απευθύνεται σε εξωτερικούς επενδυτές και οικονομικούς παράγοντες. Εντελώς ιδιαίτερα, η εμπλοκή των νέων στην πολεοδομική διαδικασία δημιουργεί πολλαπλά και μακροπρόθεσμα οφέλη σε κοινωνικό και λειτουργικό επίπεδο. Είναι προφανές ότι η υιοθέτηση ενός κατανοητού και

διαφανούς συστήματος δεικτών βιωσιμότητας θα διευκολύνει, ενθαρρύνει και υποστηρίξει την ουσιαστική συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των νέων στην πολεοδομική διαδικασία.

Αποτελεί κοινή γνώση πως η σημερινή κοινωνία και οικονομία εξελίσσονται και μεταβάλλονται με ραγδαίους ρυθμούς και ταχύτητες. Για το λόγο αυτό, το σύστημα παραγωγής Σχεδίων Ανάπτυξης, τα οποία στοχεύουν στην οργάνωση και υποστήριξη των διαδικασιών ανάπτυξης, δεν μπορεί να παραμένει στατικό και παθητικό σε αυτό το περιβάλλον αέναης κίνησης και εξέλιξης. Αντίθετα, η συνεχής και μόνιμη παρακολούθηση των εξελίξεων από την εφαρμογή των Σχεδίων Ανάπτυξης ή λόγω της επενέργειας άλλων, εξωγενών παραγόντων, αποκτά για πρόδηλους λόγους εξαιρετική σημασία για την εργασία του Πολεοδομικού Συμβουλίου. Αυτός είναι ένας ακόμα από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους το Πολεοδομικό Συμβούλιο πρέπει απαραίτητα να υποστηρίζεται στην εργασία του από αξιόπιστα στοιχεία, μετρήσεις, αξιολογήσεις και παραμέτρους. Πρέπει να θεμελιώνει τις αποφάσεις και επιλογές του σε αντικειμενικά στοιχεία, τα οποία θα είναι γνωστά σε όλους. Πρέπει να αποφασίζει όχι με διαισθητικές πρακτικές, αλλά στη βάση ενός ολοκληρωμένου συνόλου δεδομένων και στοιχείων που θα ακτινογραφούν τις εξελίξεις σε κάθε στιγμή, θα βοηθούν στη διάγνωση των προβλημάτων και τη διαπίστωση των ευκαιριών και προοπτικών και θα βοηθούν στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τις αναγκαίες αναπροσαρμογές των Σχεδίων Ανάπτυξης, ώστε αυτά να παραμένουν κατάλληλα και επαρκή για την αντιμετώπιση των μετεξελισσόμενων αναγκών.

Αγαπητοί φίλοι,

Κλείνοντας, θα ήθελα να βεβαιώσω ότι το Πολεοδομικό Συμβούλιο, αυτό, στο οποίο η Πολιτεία έχει εμπιστευθεί το μέγιστο τμήμα του εθνικού πολεοδομικού σχεδιασμού, χαιρετίζει με εξαιρετικό

ενδιαφέρον την πρωτοβουλία του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως για την ανάπτυξη του πολεοδομικού αυτού εργαλείου και προσβλέπει στη δεύτερη φάση του URBANGUARD, η οποία προφανώς θα επιτρέψει την πρακτική αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων και προοπτικών. Ταυτόχρονα, όμως θεωρώ αναγκαίο να υπογραμμίσω προς επίγνωση όλων ότι μετά την απόκτηση των νέων αυτών δυνατοτήτων, το Πολεοδομικό Συμβούλιο θα απαιτήσει επίμονα και πιεστικά την τεκμηρίωση εναλλακτικών επιλογών και την υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων που θα κατοχυρώνονται με αξιόπιστα στοιχεία και δεδομένα.

Θέλω επίσης να υπογραμμίσω πως όλοι πρέπει να αντιληφθούν ότι μέσα σε ένα τέτοιο επαρκές και επιστημονικό περιβάλλον ανάλυσης, σύνθεσης, προσδιορισμού εναλλακτικών επιλογών και λήψης αποφάσεων σε ότι αφορά την χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση των πόλεων και των οικισμών μας, τα περιθώρια αναιτιολόγητων ή εμπειρικών επιλογών θα περιορισθούν δραστικά και μόνιμα. Η εξέλιξη αυτή θα κατοχυρώσει, πιστεύω, την αξιοπιστία του πολεοδομικού σχεδιασμού και θα αποκαταστήσει σταδιακά την εμπιστοσύνη του πολίτη στις αποφάσεις που θα λαμβάνονται, ενώ, ταυτόχρονα, θα ενεργοποιήσει και το ενδιαφέρον των πολιτών για ποιότητες και μεγέθη που μέχρι σήμερα δεν προκαλούν ιδιαίτερη προσοχή.

Σας ευχαριστώ πολύ